

1. ANJELSKI (401) ai

any- (191), ani- (177), angi- (16), ang- (13), anj- (3), angy- (1).

Wszystkie samogłoski jasne.

sg m N anjelski (34). ◇ G anjelskiego (21); -ého (2), -(e)go (19). ◇ D anjelski(e)mu (1). ◇ A anjelski (19), anjelski(e)go (1). ◇ I anjelskim (13). ◇ L anjelskim (2). ◇ V anjelski (2). ◇ f N anjelską (27). ◇ G anjelski(e)j (12), anjelskié (3); -(e)j *PatKaz II*, *RejPosWstaw*, *CzechRozm*, *SkarŻyw* (2), *CzechEp*, *LatHar*, *GrabowSet*, *WujNT* (3), *SkarKaz*; -é *OpecŻyw* (2), *BudNT*; -é (2), (e) (1). ◇ D anjelski(e)j (1). ◇ A anjelską (24). ◇ I anjelską (25). ◇ L anjelski(e)j (7), anjelskié (2); -(e)j *KrowObr* (3), *BibRadz*, *SarnUzn* (2), *SkarŻyw*; -e *OpecŻyw*, *OpecŻywSandR*. ◇ V anjelską (5). ◇ n N anjelskié (26); -é (5), (e) (21). ◇ G anjelskiego (26); -ého (3), -ego (1), -(e)go (22); -ého *SiebRozmyśl*; -ého : -ego *OpecŻyw* (2 : 1). ◇ D anjelski(e)mu (2). ◇ A anjelskié (38); -é (4), -(e) (34). ◇ I anjelskim (13). ◇ L anjelskim (6). ◇ V anjelskié (2); -é (1), -(e) (1). ◇ pl N m pers anjelscy (4). subst anjelskié (21); -é (1), -(e) (20). ◇ G anjelskich (15). ◇ D anjelskim (1). ◇ A subst anjelskié (27); -é (7), -(e) (20). ◇ I m anjelskimi (6) *PatKaz III* (2), *KromRozm I*, *SkarŻyw*, *LatHar*, *WujNT*, anjelski(e)mi (4) *RejPos* (2), *RejPosWstaw*, *BudNT*. f anjelskimi (3). n anjelskimi (1) *WujNT*, anjel(e)mi (1) *PatKaz II*. ◇ L anjelskich (5). ◇ V m pers anjelscy (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI(XVIII) – XVIII w.*

1. Przymiotnik od „anjol”; *angelicus* *Mącz*, *Cn* (344) : Kryftus tedy miły Marią matkę swoię [...] z śpiewaniem anielskim do śwę chwály ią prowadził *OpecŻyw* 9v, 10, 10v, 38, 174v (19); *OpecŻywSandRnlb* 2v; *PatKaz I* 7, 18v; *Pyerue* bylo uefele wżego zboru anyelſkyego *PatKaz II* 83, 20, 34v, 50v, 85 (23); *PatKaz III* 97v, 98, 114v [2 r.], 115, 142v (8); *MiechGlab* 27; chwalcie go wżytki fiły iego. To iest wżytki moczarstwa angielskie. *WróbŻolt* vv4, P5v, V8v; *KromRozm I* K4, O4; *MurzNT* 33v; *Vpad anyelſky y ludzki*. *KromRozm III* A7v marg; *LubPs* 12; Tákci łowi ludzi Antykryft w poſtáwie Anielskiew. *KrowObr* 6v, 94, 138, 143v, 150v, 199; *RejWiz* 157 marg, Dd3v; ktorzyſcie wżięli zakon z rządzeniem Angielſkim [in dispositione Angelorum]/ á nie ſtrzegliſcie go. *LeopAct* 7/53, *Gen* 16 arg, *Hebr* 2 arg; *BibRadzI* 138v marg; gध्ये głos Anyelſki ſpiewaiąc ſłyżálá: *Gloria in excelsis Deo BielKron* 137, 22, 154v, 451; [Chryſtus] pocąc ſię krwáwym potem/ Anielskie poſilenie wżiał. *GrzegRóżn* K2v; *Angelicus*, *Pofelski Anyelski Mącz* 9d; *SarnUzn* B7, C8, D8; [Cztery ſwiaty najdujemy] Pierwſzy iest niewidomy Anyelſki *SienLek* 28, 28v; A cáłuiąc iákoby Anielskie oblicze ie^o nie przeſtálá plákać *HistRzym* 125v, 125; ábo kthory moze być vrząd wyſſzy/ nád vrząd Anyelſki? *RejPos* 13, 13, 22v, 78, 201, 332 (14); *RejAp* 4v, 55v, 159, 201, Ff2; *Angelſka mądrość y moc*. *KuczbKat* 20 marg, 20 marg; *RejZwierc* 62v, 86 marg, 202, Aaa3; *WujJud* B2v, 33; *WujJudConf* 243; ále z wielkim Máyeſtatem ze wżytkimi zaſtępy Anyelſkiewi przyſć ma *RejPosWstaw* 22v, 21; *BiałKat* G; *BudNT* e4v, 1. *Cor* 13/2, *Apoc* 8/4; *CzechRozm* 34 marg, 46v, 50 [3 r.], 158v, 161v (10); *KarnNap* Bv; Lecz iáko Piotr S. Anielską mocą zwięzienia wybáwiany od Bogá był *SkarJedn* 322, 60, 299; *SkarŻyw* 26, 69 [2 r.], 243 [3 r.], 262, 557 [2 r.] (21); A iż przez mowę Anielską rozumie łowo y wyroki Boże *CzechEp* 115, 137, 263, 291, 314, 320; *NiemObr* 92, 97; *ReszPrz* 87; Ná ogromne głoſnych Anielskich trąb granie. *WisznTr* 34; *ArtKanc* A8, B2v, E9, F13 (9); *Vpaſć/ Zwyczaj człowieczy/ Powtác ſpoſob Anyelſki GrabowSet* S2, D, P2v, Q, V3v; Rącz nas ſtrzedz

íwoie ítworzenie/ Anyelkie day obronienie. *LatHar* 62, +10v, 79, 221, 279, 291 (14); *KolakCath* C2; *KolakSzczęśl* A4v; Moc kápłánska wíętsza íeśt niź krolewska y niźli ánielska. *WujNT* 387 marg [*idem* Zzzzz 2], 330, *Act* 6/15, 7/53, 1.*Cor* 13/1, s. 754 (15); *WysKaz* 22; íyn twóy namíłszy po duźę twą naśwíętszą/ ze wízytką rzéłszą Anielką/ przyízedł. *SiebRozmysł* L3v, F4v, G3v, L4v; íáko ten Pan niebá/ ktoremu Anyelkie woýłká słuźą/ y niebá wízytki. *SkarKaz* 242b, 6a, 276b, 577a, 608b, 634b.

W charakterystycznych połączeniach: anjelski dwor hierarchie, huf, liczba, mocarstwo, rycerstwo, rzesza (3), trony, wojsko (3), zastęp (2), zbor (4), żołnierstwo; anjelska natura (8), osoba (2), persona, postać, postawa (5), społeczność, stan (2), stworzenie (4), urząd (2).

Wyrażenia:»duch anjelski; anjelski duch« (4 : 2): *OpecŻyw* 151; *KromRozm III* B3; gdyź ani duch Páńki wedle obietnic íego/ ani duch Anyelki nie móże zośtác ani dłuĝo wytrwác przy złościwey [...] duźy *RejPos* 330, 286; Íáko wiele íeśt kropli morńkich/ y píałku źiemńkiego/ y gwíazd niebieńkieh/ y Anyelkich Duchow *LatHar* 465, 567.

»anjelscy męźowie; męźowie anjelscy« (2): [*Attyla powiedział*] dwa męźowie Anielscy po bokách Papielkich z mieczmi ítali groźác mi śmierciá *SkarŻyw* 318, 318.

»pan, krol, ksiáżę anjelski [szyk zmienny]« = *Chrystus* (4 : 2 : 1): *OpecŻyw* 91v; Kryftus prawdziwy Bog y Pan Anyelki. *RejAp* 197v marg [*idem Eev*] 197, Eev; ále íź był Kśiążęciem ánielńkim/ íynem Bożym słowem Bogiem. *CzechRozm* 50v; Przedziwne národzenie krolá Anielńkiego *ArtKanc* B2; Bym Anyelńkiego Pána/ kroluících Roskáżycielá/ y íprawcę władnących [...] przyiał *GrabowSet* O2v.

»pani, krolowa anjelska [szyk zmienny]« = *Matka Boska* (12 : 2): KRolowá niebieńká/ Wefel íe anielńká/ Alleluia. *OpecŻyw* 171v, 10v, 183, 186; [*panno Maryjo*] aboczyem od uyeĝow panyá anyelńką yeśtełz uybrana przed tym nyźly bog ítworzył anyoly *PatKaz II* 27v 23, 76v, 77v; *PatKaz III* 115, 117; Anielńka Páni ípuść nam láłki twoiey *KrowObr* 177, 171v, 217; *LatHar* 481.

»widzenie, objawienie, zjawienie anjelskie [szyk zmienny]« *visio angelorum Vulg* (10 : 6 : 2): A nienalazwíły/ ciała íego/ przyíłly powiedaiątz íjżeby tylko widzenijé anielńkie widziały/ ktory powiedál/ íjźby wítál z mártwych *OpecŻyw* 168 [*idem BibRadz Luc 24/23, MWilkHist 14, WujNT Luc 24/23*]; zwefelym przytala gy pouyedayacz mu, anyelńkye obyauyeny y pośelstwo oth wízechmocznego boga *PatKaz II* 64v, 62v, 64v, 85v; *TarDuch* C7v; *HistAl* Cv; *BibRadzLuc* 24/23; *BielKron* 138, 365; *SkarŻyw* 81, 243, 363; *MWilkHist* 14; *NiemObr* 70; Powiedz nam Márya/ cóś ná drodze widziáłá? Grob Chryftá Pána żywego/ [...] Anyelńkie zíawienie *LatHar* 361, 405; *WujNT Luc* 24/23.

»anjelskie (w)zwiastowanie, poselstwo [szyk zmienny]« (9 : 5): *PatKaz I* 8v; yłz to dauyd prorokoual o anyelńkym wízwyaítowanyu *PatKaz III* 129v; *BielKron* 143v; Początek pośelstwá Anielńkiego. *RejPos* 271 marg, 269, 298; ktorzyśmy przez Anyelńkie zwiáítowanie Chryftuśá Syná twego wćielenie poználi *LatHar* 13, 11, 251, 393, 405, 501, 515; ROZMYSLANIE PIERWSZE Zwiáítowania Anyelńkiego. *SiebRozmysł* G2.

Zestawienia: »chor (kor) anjelski; anjelski chor (kor)« (27:4):*BierRaj* 17; *OpecŻyw* 3v, 9, 81v, 179v, 182 (6); gdy íá do nieba przez kory anielńkie chwálebnie prowadzili *OpecŻywSandRnlb* 6 [*idem OpecŻyw* 182]; *PatKaz II* 73v [2 r.]; *PatKaz III* 126v; *RejPos* 231v; íźby teź rodzy ludzki beł ná źiemni

záchowan y pomnożon/ á nápełniálj sie chorj Anyelkie ludźmi świętymi *KarnNap* F3; *KochPs* 132; *SkarŻyw* 52, 393, 589; Imię mu Gábryel/ wielki BOży poleł/ z Niebieskiego Zboru/ Anielłkiego koru *ArtKanc* A7v, C4; Dziewięć Chorow Anyelłkich *LatHar* 473 *marg*, 410, 425, 504, 550, 595, 743; *WujNT* 278, 669 [2 r.], Xxxxxv; á pokoy ktory Niebo/ y wielbią Anielłkie Chory/ Niech narod ludzki íspráwuie wiecznie *SzarzRyt* D4.

»hymn anjelski« = *hymn pochwalny Gloria we Mszy św.* (4): Może w ten chwálebny dzień/ y przez oktawę/ mowić Hymn Anyelłki/ z rozdziału wtorego *LatHar* 402, 86, 347, 575.

»(pozdrawianie) pozdrowienie anjelskie« = *modlitwa Ave Maria* (15): Pozdrawianie Angielłkie/ Apóstółka Trádicya *ReszPrz* 37 *marg*, 37; ZOłtarz tedy álbo Píálterz iey/ zámýka w łobie piętnáście Páćierzy/ łto y pięćdziesiąt pozdrowienia Anyelłkiego/ á troie Kredó. *LatHar* 507, +6, ++8v, 508, 509 [2 r.], 525 (13).

»Zwiastowanie Anjelskie« = *nazwa święta w kościele katolickim*: W dzień Zwiáftowania Anyelłkiego *LatHar* 742.

Szereg: »niebieski (albo, i) anjelski; anjelski i niebieski« (4:1): *OpecŻyw* 171 *cf* »krolowa anjelska«; abouyem łtworzyczyela anyelłkyego y nyebyełkyego porodycz myála *PatKaz* II 53; [ktorzy *chcą*] doftáć łye do onego kołcyoła nyebyełkiego y anyelłkyego *KromRozm* III B2v, A8v; *SkarKaz* 608b.

W przen (6) : yako mouy Anłelmus panyenłstwo yełt łyofthra anyelłka *PatKaz* III 129v; panieńłka czyłtość/ a wćiele człowieczym Anyelłkie przemiefzkánie/ zwycięłtwo nád włáfną wolą [kogo *nie obruszy*] *SkarŻyw* A3v, 279; *SkarKaz* 205a, 638b.

Ironicznie: ále włzytki [kardynały] zhołdowáłá Angielłka pekunia/ iż Angioł [Jan Anioł *Medychin kardynał*] na gorę włtąpił/ y zołtał Papieżem *BielKron* 239.

2. *Podobny aniołom, noszący cechy anielskie: święty dobry, czysty, piękny, mądry, szlachetny; angelicus Łac* *śr* (56) : łyn twoy był kráły anielłkie/ włłech łynow człowieczych nápiękniefłsy *OpecŻyw* 131v; *RejZwierc* 83; iáko on młodzieniec był barzo śliczny a poyrzenia Anielłkiego (bo był łáłki Bożey pełen) *SkarŻyw* 553, 80, 203 [2 r.], [237], 352, 393, [407], 461; pan Kriłki łędzią będzie/ iefłli biáległowy ták iáko męłzczyzni Anyelłką miłofcią miłowác mogą. *GórnDworz* Mm7v; Łácniefy rzec/ widzę niź czynić/ y tobie/ Pióro Anjelskie *KochTr* 16; *LatHar* 216; Nie wchodźi w grob dułzá anyelłki duch iefłt/ twarzy Bożey na łobie vpominek ma *SkarKaz* 384b, 578b, 634a; Day Pánie Boże włzytkim łerce dobre/ głos Anielłki/ włłtá łzczyre/ ięzyk zbáwienny *KlonWor* **2v.

Wyrażenia: »stan anjelski; anjelski stan« (3 : 1): kto go [postu] wżywa Anielłkiego łtanu iefłt. *SkarŻyw* 393; Stan bezżenski iefłt łtan ánielski. *WujNT* 93 *marg* [*idem Ccccc*], Aaaaa 3v, Ccccc.

»anjelski żywot; żywot anjelski« (10 : 4): Vyrzyłz [...] łwoie nieożęńłtwo/ albo Anielłki żywot/ łwoię przyłięgę/ ktorąś vtzynił Papieżowi y Kápitulę? *KrowObr* 241; Lecź Chryzołtom náukámi łwieckimi opátrzony/ vdał fię na żywot Anielłki/ zakonny/ y pułtelniczy. *SkarŻyw* 86, 30, 31, 89 *cf* »anjelski a niewinny«, 242 [2 r.], 298 (12); Stąd to mamy/ iż łtan pánieńłki y bezżeńłki/ iefłt żywot anielłki w łkázitelnym cíele. *WujNT* 93.

Zestawienia: »anjelski chleb, gody, pokarm, potrawa, stół [szyk zmienny]« = *Eucharystia; panis angelorum, panis caeli Vulg* (9 : 2 : 2 : 1 : 1): BOłtwo łupelne cyalo kriłtowe [...] łlowo wcielyone natim ołtarzu połwíacone chlyebye ziwi anyelłky *BierRaj* 20; *BiałKat* 288; Wrotá łobie do vpadku w

grzechy śmiertelne otwarzał: gdy łobie tey potrawy Anielkiewy włożył *SkarŻyw* 36; *GrabowSet* 12v; Śmiercią grożą wieki/ używając tego Anyelkiego pokarmu w grzechu śmiertelnym *LatHar* 189; [możesz Chrześcijaninie] łżeć pożytkow przed się wziąć/ których małz łzukać idąc ná te Anyelkie gody. *LatHar* 199; przypuścił cię do niebieskiego ná tey ziemskiej niłkości/ y Anyelkiego łtołu/ to iełt do Sákrámentu Ciála y Krwie łwoiey *LatHar* 678, 191, 208, 221, 244, 253, 382; *WysKaz* 25; *SkarKaz* 159b *cf* »niebieski i anjelski«.

»chleb, pokarm anjelski [szyk zmienny]« = *bibl. manna z nieba; angelorum esca Vulg (1 : 2): RejPs* 115; Zá kthore rzeczy ochłodził lud twoy pokarmem Anielkim/ zeławłzy im z niebá bez pracy chleb gotowy *BibRadzSap* 16/20; *KochPs* 116.

»anjelski doktor« = *św. Tomasz z Akwinu (2): [św. Tomasz]* który łufznie Anielkim doktorem názwány iełt. *SkarŻyw* 203; iáko S. Thomałz/ Anyelki on Kościoła Bożego Doktor w księgách łwych wyłóżył *LatHar* 245.

Szeregi: »cny i anjelski«: á lud włzyćiek tym więcej o iego cnym y Anielkim żywoćie trzymáiąc [...] obrońcą y páłterzem go przywitał. *SkarŻyw* 318.

»niebieski (i) anjelski« (3): *LatHar* 244, 678; á słał się z niego inny niebieski Anyelki chleb/ który iełt ciáło iego. *SkarKaz* 159b. *cf* »anjelski chleb« = *Eucharystia*

»anjelski a niewinny«: Oni na to niedbáiąc/ iego Anielki á niewinny żywot potępili *SkarŻyw* 89.

3. bot. Zestawienie: »anjelski trank« = *arnica L. Rost; roślina używana w medycynie; alisma, damasonium, lyrum Cn (1) : á vcziniwłzi proch s piretrum/ z imbiru/ z ziela ktore zową angelki trank/ ten proch w nos włtrzykać iżby kichał FalZioł I 141d.*

Cf **NIEANJELSKI**